

JUHANI BRANDER

WSOY

**MIEHEN
KUOLEMA**

POHDINTOJA
MASKULIINISUUDESTA

Juhani Brander

**MIEHEN
KUOLEMA**

POHDINTOJA
MASKULIINISUUDESTA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© JUHANI BRANDER JA WSOY 2020
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-44628-7
PAINETTU EU:SSA

*Mies olisit, jos uskaltaisit tehdä sen.
Ja jotta voisit olla enemmän kuin olit,
sinussa on oltava sen verran lisää miestä.*

LADY MACBETH

*En minä silloin suohon sorru enkä kaaau kankahalle,
kun sorrun sotatiloille, vaivun vainotanterille.
Somap' on sotahan kuolla, kaunis miekan kalskehesen!
Sorea sotainen tauti: äkin poika pois tulevi,
potematta pois menevi, laihtumatta lankeavi.*

KULLERVO

*Mielestäni olisi viimeistään nyt aika kohdistaa valonheitin
mieheen ja ryhtyä tarkastelemaan hänen asemaansa perheessä
ja yhteiskunnassa ja todeta ne inhimillisen kestäkyvyn rajoja
hipovat vaatimukset joita mieheen kohdistetaan.*

EEVA KILPI

SISÄLLYS

Esipuhe 9

I

#metoo? 15

Lätkäjätkien maailmassa 44

II

Lukevan pojan katekismus 61

Mieskuolemia 81

Lounasrasia 100

III

Tulin, näin ja löin 133

Ehkä itsensä tuhoaminen on vastaus 159

I used to have a crush on Cindy Mancini 168

Lupaan käyttäytyä kunnollisesti ja miehekkäästi 186

IV

Puhutaan urheilusta 205

Tuhlaajapojan paradoksi 232

Toksisen seksin lyhyt oppimäärä 245

Mutta kun ei tule miehen luontoa 272

V

Häpeä 293

Esipuhe

Valokuvista katsoo hymyilevä, aurinkoinen poika. Aina hyväntuulinen, reipas ja kiltti. Poika leikkii autoilla, syö jäätelöä ja istuu joulupukin sylissä. Hän näyttää toiveikkaalta, elämäniloiselta. Sitten kuluu muutama vuosi ja kuvien sävy muuttuu. Hymy on kadonnut, poika näyttää vihaiselta, uhmakkaalta. Kuin hän haluaisi hyökätä sitä vastaan, joka häntä katsoo, arvioi. Kuin maailma olisi häntä vastaan, haluaisi hänelle paha. Hän ei ole enää itsensä, kuvista tuttu poika on kuollut. Mitä hänelle on tapahtunut?

OLEN VUOSIEN ajan kuullut olevani sukupuoli-
leni takia etuoikeutettu. Olen tästä samaa mieltä. Ironista on, ettei miehenä oleminen ole koskaan tuntunut etuoikeudelta, vaan *taakalta*. Se on lähtökohtaisesti ollut minulle ja niin monelle muulle miehelle raskauttava velvoite. Maskuliinisuus ei ole mikään *luontainen* tila, vaan se on synnitetty ja kulttuurisesti ylläpidetty *performanssi*, johon moni mies tahtomattaan osallistuu ja jota hänen täytyy todistaa mitä vastenmielisimmin suorittein ja rituaalein. Olen elänyt erinäisten kunnia-koodistojen ja hierarkioiden ehdoilla suurimman osan elämästäni. Olen lyönyt, juonut ja nainut niin kuin mie-

hen pitää lyödä, juoda ja naida. Olen rakentanut kehoistani panssarin maailmaa vastaan. Olen ollut korostetun järkipäinen. Olen ollut tunnekylmä, looginen ja julma. Haavoittuvuutta en ole näyttänyt kuin peilikuvalleni.

Jos tästä kaikesta jotain on syyttäminen, niin hegemonista maskuliinisuutta. Tämä käsite tarkoittaa kuvitteellista rakennelmaa ja niitä odotuksia, jotka muovaavat, muokkaavat, tuottavat ja hyväksyttävät *oikeanlaisia* miehisyyttä. Siihen kuuluvia piirteitä ovat muun muassa rationaalisuus, heteroseksuaalisuus, empatiakyvyttömyys, alttius väkivaltaan, naisten esineellistäminen, tunteiden patoaminen, vallan tavoittelu, menestyksen pakkovaade, yleinen kovuus, fyysisen voiman ja urheilijan miesruumiin varaukseton ihailu, kulttuurivihamielisyys, tunteiden hallinta sekä kanansiipien syönti.

Tietenkään kaikki miehet eivät tunnista itseään hegemonisen maskuliinisuuden määritelmästä eivätkä alistu sen normeihin. Käsite ei ole yksiselitteinen, mutta sitä on tärkeä pohtia.

Miehenä olemista ohjaavat ja säätelevät monenlaiset asiat, eivätkä ne välttämättä ole kulttuurisesti tunnistettuja. Niitä ei voi osoittaa sormella kuin jotain sosiaalisen median väärinajattelijaa. Suurin osa näistä usein sanomattomista ohjeistuksista ja epäpyhistä opinkappaleista on kuitenkin vinoutunut.

Näenkin hegemonisessa maskuliinisuudessa *pääsääntöisesti* negatiivisia piirteitä.

Kaikesta huolimatta miehistä ja miehisyydestä on moneksi. Maskuliinisuus ei ole mikään liikkumaton monoliitti, vaikka se päivälehdissä ja joskus akateemisissa kritiikissä sellaisena esitetäänkin.

Miesten laaja-alainen demonisointi ei myöskään hyödytä mitään, mutta miehisyyttä tuottavien rakenteiden purkaminen puolestaan kyllä.

Tässä kirjassa haluan kertoa mieheksi kasvamisesta omasta näkökulmastani ja omien kokemuksieni kautta.

Ehdollistuminen maskuliiniseksi subjektiksi alkaa varhain ja karsimalla. Itse ymmärsin jo poikavuosina, että minulle niin rakas kirjallisuus oli harrastusmuotona oikeinkin väärä. Ettei sellainen kuulunut *oikeaan* miehisyyteen. Se oli naisellista, hyödyttöä, turhaa. Parempi oli pelata lätkää, sutia mopolla paskarinkiä, tapella, ryypätä omppuviiniä perjantaisin ja kulkea lippis väärinpäin kylillä kesät talvet.

Mikään edellä mainitusta ajatusrenessanssista ei kuitenkaan poista sitä, että minä jos kuka olen sisäistänyt toksisen maskuliinisuuden reunaehdot. Olen siis ollut monen muun suomalaisen miehen tavoin enemmän tai vähemmän tunnevammainen. Professori Juha Siltala (johon viitataan useasti tässäkin kirjassa) kirjoitti asiasta kulttuurisena ilmiönä jo vuosia sitten: »Itsetuntoiseksi suomalaiseksi mieheksi tulemista säätelevät niin mahdottomat psykologiset, kulttuuriset ja taloudelliset ehdot, että niiden alaisena eläminen on uroteko ilman sen ihmeellisimpiä saavutuk-

siakin. Rennompaa yksilöllistä itseilmaisua ei pidä odottaa, ennen kuin elämisen ulkoiset ehdot voi täyttää edes teoriassa.»

Aihe on ehkä ajankohtaisempi kuin koskaan, ehdottomasti tärkeä, hyvinkin tulenarka ja mielipiteitä jakava. Haluan kiittää tässä feministejä, joiden kanssa olen kirjan aiheista keskustellut. Teokseni on tehnyt tuloaan pitkään, mutta vasta erään sukupuolentutkijan kannustuksesta aloin sitä tosissani tehdä. Haluan kiittää myös niitä lukuisia miehiä, jotka ovat puhuneet vuosien saatossa maskuliinisen maailman ahtaudesta, sen itsetuhoisesta, haavoittavasta ja tukahduttavasta luonteesta.

Kiistatta maskuliinisuus on (luojan kiitos) murroksessa. Jopa entinen presidenttimme Tarja Halonen on ottanut teemaan kantaa toteamalla, että kulttuurimme tarvitsee kipeästi uusia miehen malleja. Mutta niin se vain on, että uutta syntyy vasta kun vanha kuolee. Tällä kertaa suruliputukselle ei ole tarvetta.

Helsingissä 31.12.2019

Juhani Brander

I

#metoo?

HELMIKUINEN, 1960-LUVUN alun Sodankylä ei huou matkailuesitteistä tuttua Lapin taikaa. Huvikseen ei ymmärretä rinteitä laskea. Eksotiikka on etelän ihmisten tarpeista syntynyt. Jokaista Niilanimestä miestä luullaan tuntikausia jaksavaksi sukupuoliurhoksi, Kurki-Jouni haistaa porot kuulemma viidenkymmenen kilometrin päähän. Riekot syödään raakana, niitä ei tarvitse edes kyniä.

Tänne tullaan hiihtämään, kesäisin kalastamaan. Pohjoinen niputetaan yhteen, vaikka etäisyydet ovat valtaiset. Sodankylää sanotaan Pyssykyläksi. Nimi istuu sukupolvelta toiseen tiukassa. Sitä avittavat säännöllisin väliajoin tunturien hiljaisuutta vasten kajahtavat laukaukset. Varsinkin huhtikuun valossa monella on vaikeaa. Ylpeys on herkässä, koska ei ole mitään, mistä se olisi ehtinyt rakentua. Erottautumisen keinoja ei ole monia. Asioilla on tapana pakkautua. Sen takia Lappi on itsemurhien luvattu maa – Terra Suicidalis. Ehkä se johtuu siitä, että on niin pimeää. Kyse ei ole vain pimeästä, vaan pimeän pimeästä. Se ei tarkoita pelkkää pohjoista napapiiriä, vaan yleistä mentaliteettia, joka sulkee sisäänsä.

Kylän nuorisolle on tarjolla kiiltokuvia ja lehtien jatkokertomuksia. Elokuvia näytetään viikonloppuisin jossain ummehtuneessa salissa, tai sitten kaamosahdinkoa paetaan kahden televisiokanavan surkeuteen. Satunnainen, homeinen appelsiini seisoo kylän ainoan marketin laarissa. Siitä kilpaillaan.

Etelän nuorisokulttuurivirtaukset eivät ole tänne yltäneet. Ehkä ne ovat jäätyneet matkalla. Viimeistään Kemin kohdalla puhti on loppunut. Vasta toukokuun lopulla sormiin tulee muuta väriä kuin sinistä.

Monet hiihtävät kouluun, toiset lykkivät potkukelkoilla. Hangen narina käy korviin. Toisin kuin muualla Suomessa, täällä moni oppilas haluaa kouluun. He tietävät, että sen myötä pääsee joskus alavammille maille, sellaisille, joissa riekko paistetaan kypsäksi. Pitää vain lusia pakolliset kansakouluvuodet alta.

Yläkoulussa oppilaat pudistelevat lunta vaatteistaan, punaiset, paleltuneet posket hohkaavat, lappalaista puheensorinaa kuljettaa huumori.

Peruskoulu-uudistus lupaa rengeistä herroja, mutta siihen ei moni usko. Koulu on monelle pakopaikka, kodeissa makaa hiljaisuuden massa. Sillä on villapaita ja pitkätjussit jalassa.

Se on perhe syömässä karjalanpaistia ja se, joka on syövinään. Se on alkoholisoituneiden sotaveteraanien, pervitiiniukkojen ja hotapulveriakkojen Via Näkkäläjärvi.

Tai niin kuin äitini tapauksessa: se on hylkäävää hiljaisuutta.

Postin virkamiehenä palvellut äidinisä meni sotaan ja haavoittui mykäksi. Illat kuluivat upseerikerholla, aamulla upseerikerho haisi olohuoneessa.

Äitini unelmissa koulutus on tie etelän kaupunkiin. Vapautus Pyssykylän ahtaudesta ja pimeästä. Eikä tarvitsisi olla koulussa läöpittävänä.

Koulu takaa opetuksen, ei turvaa. Koulu on suoja-ton tila, siellä tytöt ovat vapaata riistaa.

Mistä kertoo, että tytöt eivät uskalla mennä luokkaan ennen opettajan tuloa? Poikia ei käytävällä näy kuin muutama. Jo 13-vuotiaana äitini ymmärtää, ettei hänellä ole yksinoikeutta omaan vartaloonsa. Sitä tuijottavat pojat, jotka luokassa ennen opettajan tuloa kaatavat tytöt vuorotellen opettajan pöydälle, pitävät käsistä ja jaloista kiinni, puristelevat, kopeloivat, nauravat ja ilkkuvat, mikäli rinnat eivät ole tarpeeksi isot. Se on nöyryyttävää: kuin oma minuus otettaisiin väkisin pois. Mitä hän voi tyttönä tehdä: hän voi nauraa, yrittää olla mukana, rimpuilla näytöksen vuoksi. Siihen tyttöjä kasvatetaan. Jos hän sanoisi vastaan, huutaisi apua, hän joutuisi kiusatuksi.

Näin käy monelle tytölle, paitsi niille poikien lihaviksi ja rumiksi haukkumille. Ne saavat olla rauhassa.

Kasvavia tyttöjä tuijottavat aikuiset miehetkin, jotkut ottavat kiinni, rumasti, lujaa, joskus se sattuu, aina se on yhtä inhottavaa. Huutoja ja huorittelua. Ulkonäön, kehittyvän vartalon jatkuvaa arvostelua. Turvalisesta tilasta kukaan ei puhu, sellaista ei ole vielä keksitty.

Äitini ei ole ainoa uhri. Seuraavan ikäluokan tytöt ovat kokeneet vastaavaa alavammillakin mailla. Kati Juuruksen *Luokkakokous*-dokumentissa nyt jo keskiikäistyneet naiset muistelevat, kuinka ahdistavaa kehon rajojen jatkuva loukkaaminen yläasteikäisenä 1970-luvun Kokkolassa oli. Se, että pojat kaatoivat pöydälle ja kopeloivat väkisin. Pojat odottivat tyttöjä kuin joukko finnisiä linoleumlattiasaalistajia joko luokassa tai pukukopissa.

Dokumenttia katsoessa tulee vaikutelma, että miesten muistihistoriaan asia ei kuulu millään muotoa ongelmallisena; erään tytön rankka kiusaaminen kuitataan naureskellen, ettei sitä silloin tajuttu. Onko pakko-lääppimisen suhteen sama juttu? Ettei ymmärretty toisen hätää, silmistä näkyvää kauhua ja nöyryytystä? Silmät ja korvat pojiltakin löytyivät, mutta todennäköisesti he ovat ajatelleet, että heillä on oikeus tekoihinsa, oikeus tytön vartaloon. Pojat nyt vain ovat olleet poikia.

Niin monen naisen kokemukseen tuntuu kuuluvan kädet hakeutumassa sinne, minne ne eivät kuulu. Jotkut suostuvat seksiin, vaikka eivät oikeasti halua. Onko se isähyväksynnän kaipuuta vai pelkoa, että poikaystävä jättää ja menee jonkun muun matkaan? Syitä on varmasti monia. Jotkut sanovat, että ovat pyynnöstä antaneet ja sen jälkeen miestä ei ole näkynyt. Jo verbi *antaa* kuulostaa alentavalta. Sen sanominen tekee kipeää. Tai että kaikki antaminen – vaan ei saaminen – loppuu heti, kun mies laukeaa. Niin naimisissa olevat naisetkin sanovat. Rakastelu on sitä,

että mies tulee päälle ja kun mies laukeaa, rakastelu loppuu.

Kaikki tämä on rakenteellista, ei totisesti mitään seksuaalista omavaltaisuutta, yhteisesti jaettua nautintoa – suurimmaksi osaksi ainakaan. Mikä helvetin seksuaalinen vallankumous? Ei tullut napapiirille.

Ja kaikki tämä kuuluu ihmisyyteen, aikuisuuteen, naisena olemiseen. Mutta kun kukaan ei ole siihen valmistanut. Että oma ruumis on tyydytyksen lähde. Siinä käydään tarvittaessa ja lähdetään sitten pois. Sitä voi tuijottaa ja kopeloida ja siihen voi työntyä miten huvittaa. Se on enemmänkin hyödyke ja käyttöesine kuin sydämen, maksan, keuhkot, verisuonet ja aivot sisältävä, elävä ja hengittävä, ainutlaatuinen kokonaisuus. Ehkä siitä löytyy sielukin, kuka mihinkin uskoo. Jos naiseus on tällaista – niin mitä se tekee minusta ihmisenä? Miksei näistä puhuta? Kuka näistä saa puhua?

Ennen #metoo-kampanjaa olin kuullut kirjailijoista, ohjaajista ja opettajista, jotka vuosien ajan olivat lääppineet ja ehdotelleet niin naisille kuin miehille. Rooleja ja opintosuorituksia seksiä vastaan. Käsi lantiolla tai rinnoilla kustantamon syysjuhliissa. Tiesin senkin, etteivät kaikki kärehtäneet. Moni kansakunnan kaapin päällä oleva hahmo, oikean tietoisuuden kehyksiin itsensä raamittanut sarjaköyriä saa jatkaa julki-suudessa hyvän ihmisen projektiaan.

Harvey Weinsteinin toimet tuntuivat kaukaisilta, jossain omassa mediatodellisuudessaan *jalostuneelta pahuudelta*. Eniten järkytyin Bill Cosbyn tekemistä raiskauksista. Katsoin lapsena monta kautta kyseisen herran afroamerikkalaista ydinperhearkea. Pidín Cosbyn perheestä, pidín Billistä. Miten lääkäriä näytellyt perheenisä voisi ketään raiskata, mietin uutisten myötä.

Heräsin #metoohon vasta omien muistojeni aktioiduttua. Siihen tarvittiin ensin hieman »parantavia» sormia. Suosituksesta menin yhdelle niksauttajalle. Niskaan ja selkään sattui, en voinut muutenkaan hyvin. Tämä varsin karismaattinen hahmo kysyi minulta erilaisia asioita elämästäni, koska suru ja muut tunteet pakkautuvat kehoon, hän väitti.

Aloin itkeä. Keho ei unohda, se on totta. Minuun oli pakkautunut suuri määrä kipua ja käsittelemättömiä asioita.

Sinänsä ammattimaisen rupattelun jälkeen hän pyysi minua riisuutumaan ja asettui istumaan taakseeni. Hänen peniksensä painautui selkääni vasten. En osannut ajatella siitä mitään. Ehkä se kuului protokollaan. Ehkä sen kuuluikin olla puolijäykkä. Hän piirteli rasteja kuulakärkikynällä selkäni solmukohtiin. Ne pitäisi avata. Munuaisten kohdalla asiat olivat kuulemma tukossa, siellä piili pimeä, kätkeyty aines. Se itketti lisää.

»On hyvin viehättävää, kun joku on noin haavoittuvainen», mies sanoi minulle. Kuulosti kliinisen

hoitosuhteen sijaan puhelinhuohottajan tervehdykseltä. Tai sitten olin vainoharhainen. Kyse oli varmasti vain huonosti muotoillusta empatiasta.

Piirtelyn jälkeen minun piti mennä vatsalleni makaamaan. Jalkojani leviteltiin, niitä avattiin ja suljettiin. Hän veteli sormiaan reisiäni pitkin hyvin hitaasti. En voinut sille mitään, mutta olo oli kuin kimpaleella silavaa, johon teurastaja oli tahtomattaan kiintynyt.

Hän alkoi sivellä pakaroitani, siveli useamman kerran, kunnes lopulta työnsi sormensa persvakooni. Ehkä sinnekin oli surua pakkaantunut, mietin.

Tiesin, ettei kukaan keskivartalonsa demokratialle uhrannut neljäkymppinen mies ole mikään seksuaalinen luonnonvoima. Hively ja nikamien etsiminen persuksista oli viehättävän haavoittuneisuuteni hyväksikäyttöä. Siinä olisi voinut olla kuka tahansa muu – ja kuten myöhemmin sain kuulla – näin juuri oli ollut.

Enemmistö heistä oli ollut nuoria naisia, joiden rintoja, genitaalialueita ja pakaroita oli hipelöity, heiltä oli kyselty suorasukaisia seksielämästä ja rikottu sellaisia rajoja, joita ei yhdessäkään alan koulussa opeteta.

Tulin niska, selkä ja heterominuus kipeänä hoidosta. Tuntui, että oli läöpitty vastoin tahtoa, liattu.

Kun kerroin asiasta, minulle naurettiin ja kokemustani vähäteltiin. Väitettiin ukon hakeneen sormillaan »linjoja». Kukaan ei voinut uskoa, että minä saatoin yli satakiloisena, äijämäisyydestä epä määräisissä piireissä kiitettynä miehenä kokea mitään tämän

tyyppistä. Ettei minulla ollut *oikeutta* tuntemuksiini. Että olin aikuinen mies, kova jätkä. Mitä nyt muutamasta sormesta perseessä.

Otin terän jutuilta sanomalla, että tiedostin kyllä, ettei minua pestattaisi keski-ikäisten *Hottikset*-sarjaan.

Oli miten oli, kesti yllättävän kauan päästä asiasta yli. Ehkä se johtui siitä, että tapauksen myötä minulle tulivat mieleen ne kaikki muut kerrat, jolloin olin kokenut enemmän tai vähemmän rajoja ylittävää käytöstä. Ja kuten niin monella muulla ikäpolveni miehellä – yhdistävä tekijä kokemuksille oli oma alaikäisyys.

Heinäkuussa 1990 olen ononi kanssa menossa kylpylään. Olen 12-vuotias. Norjavartinen ja peniksestä suora. Olen kasvoista hieman siro. Nykyään sitä on vaikea uskoa. Vuodet ovat olleet julmia.

Heti suihkutiloissa kaksi neljäkymppistä miestä alkaa tuijottaa päästä varpasiin. Se kestää toista minuuttia. Onko minussa jotain vikaa, tuumin. Mielestäni minulla on kaikki rokotteet, ei ihottumaa missään. Eniten toljotetaan haarojen väliin. En ole vielä ruvennut mittailemaan penistäni, en osaa sanoa sen koosta juuta enkä jaata. Miehet seuraavat minua saunaan. He menevät kuin yhteisestä sopimuksesta vastakkaiselle lauteelle. Sieltä he katsovat häpeilemättä jalkojeni väliin. Toinen heistä hengittää raskaasti. Jalkojeni välissä on selvästi jotain arvokasta. Jotain selaista, minkä arvoa en ymmärrä.

He seuraavat minua suihkuun. Hyvä jos eteensä näkevät, niin intensiivisesti he katsovat penistäni ja takapuoltani.

He saippuoivat itseään kauan. He kulkevat perässäni allasosastolle, uivat lähelläni, jalkoihini kosketaan. Ehkä se on vahinko. Lopulta toinen miehestä menee poreammeeseen, mutta sinnikkäämpi ei jätä minua rauhaan. Hän ui perässäni altaan päästä päähän monta kertaa, melkein vieressä. En halua nousta altaasta. En halua saunaan. Tässä on jotain outoa.

Tulee kylmä, on pakko nousta.

Taas miehet seuraavat minua ensin suihkuun ja sitten saunaan. Kiireellä he kapuavat vastakkaiselle lauteelle, melkein hätääntyneinä, peläten että menettävät aitiopaikkansa. Taas he katsovat suoraan ja häpeilemättä: menee monta vuotta ennen kuin penikseni saa vastaavaa huomiota. Olen silloin aikuinen mies ja parisuhteessa.

Saunassa joku juttelee miehille. Tuijotus jatkuu puhumisen lomassa. Minua katsotaan kuin pais-tia. Ennen kukaan muu ei ole noin katsonut. Hävet-tää. Painan pääni. Ihan kuin minun yksityiseen tilaani tunkeuduttaisiin. En osaa selittää sitä. En tiedä, miten olla. Ristin jalkani. Sekin tuntuu väärältä. Että ihan kuin olisin mukana miesten juonessa, alistunut siihen. Lopulta enonikin huomaa. Hän vaivaantuu, kää-kee olla välittämättä. Sanon *miehenä* etten välitä. Myö-hemmin yöllä purskahdan *poikana* itkuun.

Nuorukaisvuosiini mahtuu paljon aikuisten miesten antamaa huomiota. Lukion ensimmäisellä viikolla jonotan hyppytunnilla Hesburgerille Turun kauppatorilla. Olen maalaispoikana innoissani elämästä kaupungissa. Koko tämä mahdollisuuksien kirjo. Olen myös ihastunut yhteen Hanneen. Meistä tulee myöhemmin pari peräti viikoksi.

Aion tilata kerrosaterian. Jono vetää, kohta on minun vuoroni. Viisikymppinen mies kävelee taakseni kultaisennoutajan kanssa. Koira haistelee minua. Minussa on koiran haju, minulla on koira. Mies alkaa keskustella kanssani oudon tuttavallisesti. Tekonauraa omille vitseilleen. Ne ovat huonoja, kaksimielisiä juttuja. Valehtelen nimeni, olen Tapio. Näytän monelta, mutta Tapiolta en näytä. Näytän Pellervoltakin enemmän.

Hän kysyy ikääni ja sitä, mitä lukiota käyn. Kerron olevani kuusitoistavuotias, valehtelen lukioni. En tiedä miksi. Mieheessä on jotain pelottavaa. Kompensaation tarve tulee taas näkyviin siinä, että valehtelen olevani lukiossa, jonne on vaikea päästä, minun arvosanoillani mahdotonta. Ehkä sillä ei ole niin väliä. Ehkä valkoisille valheillekin on paikkansa.

Mies on entistä päälleikäyvämpi, pyytää minua mukaansa, lopulta anelee. Kysyn ihmeissäni, miksi ja minne. Minua ahdistaa. Mies vastaa, että sänkyyn tiettenkin. En saa sanaa suustani. Järkytyn. Minua hävetää, mutta en oikein tiedä miksi. Poistun jonosta. Mies nauraa ja huutaa perääni, että joskus toiste sitten ja oikein kunnolla.

Seuraavana kesänä kielikurssilla Brightonissa perääni vihellellään ja huudellaan. Ihmettelen sitä. Nuoruutta ne haluavat, siinä on jotain viatonta. Se pitää turmella. Ohjaajamme kertoo bussissa, että kesäkuussa täällä on raiskattu kaksi ulkomaalaista, kielikurssille osallistunutta tyttöä ja viisi poikaa.

Kaikki naurahtavat epäuskoisena – eihän poikia voi raiskata. Vai voiko? Isäntäperheemme, Bob ja Judy, antavat tälle vahvistuksen. Viime vuonna viisi miestä raiskasi heidän 15-vuotiaan ruotsalaisen vaihto-oppilaansa. Vai oliko heitä seitsemän? En muista. Vastaavia kauhutarinoita saamme huonetoverini kanssa kuulla koko heinäkuun ajan. Silti tyttöjä ahdistellaan ja kähmitään näkyvämmiin. Selviän viheltelyillä. Aikuiset, pelottavan isot ja lihaksikkaat miehet vislaavat.

Nice ass, huutaa kerran kaljupäinen mies. Hän valehtelee. Kuvittelen, että miehen nimi on Todd tai George. Hän näyttää perusjätkältä. En osaa ottaa kehua todesta, en ole siitä ainakaan imarreltu. Myöhemmin aikuisena olen naisilta kuullut olevani perseeltäni Jari Isometsä vuosimallia 1980, ennen hiihtouraa. Se tarkoittaa olematonta.

Samaisena vuonna odotan joulukuun pakkasissa kaverini kanssa yöbussia Piikkiöön. Keski-ikäinen mies pysähtyy kohdallamme, halaa meitä useamman kerran, pitää halatessaan neljäkymmentä sekuntia liian pitkään kiinni ja lopulta houkuttelee mukaansa Kaarinaan. Sieltä löytyy kuulemma ruokaa, viinaa, rahaa ja sauna. Lupaa, että saunotaan pojissa pitkään,

Miten pojista tehdään miehiä?

Miehen kuolema on yleinen keskustelunavaus sekä oma-kohtainen tilinteko niistä mekanismeista, joista miehisyyss rakentuu. Teos valottaa miehenä olemisen ristiriitaisuuksia ja sitä, miten maskuliinisuutta kulttuurisesti tuotetaan.

Kirjassa kuvataan väkivaltaa, urheilua ja armeijaa toksisen maskuliinisuuden keskeisinä elementteinä.

Teos käsittelee myös #metoo-kampanjaa sekä pornon vaikutusta seksuaalisuuteen. Itseään säästelemättä Juhani Brander paljastaa syyt siihen, miksi miehet vaikenavat häpeästään pahoinpitelyjen ja seksuaalisen ahdistelun kohteina.

Samoin Brander kertoo, miksi pojat eivät lue kirjoja ja miksi tunteista puhuminen on miehille vaikeaa.

Miehen kuolema osoittaa, että miehistä ja miehisyydestä on moneksi, mutta heidän äänensä ei tule kuulluksi hegemonisen maskuliinisuuden tukahduttamana.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-44628-7